

การพัฒนาแบบการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย
แบบมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด*
Development Models to Promote Executive Functions of Early
Childhood with Participation of Families and Communities in
Roi Et Province*

ปาริชาติ อาษาธง** ทองมี ผลาผล***
Parichart Arsarthong** Thongmee Palapol***

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาและประเมินผลรูปแบบการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยแบบมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้ร่วมวิจัยประกอบด้วย ผู้ปกครอง เด็กปฐมวัย ครู ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน รวมจำนวน 50 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม แบบทดสอบความรู้ แบบประเมินทักษะการคิดเชิงบริหารในเด็กก่อนวัยเรียน การสังเกต แบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติ Paired t-test ข้อมูลเชิงคุณภาพทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยมีทักษะการคิดเชิงบริหารต่ำกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 38.78 ผู้ปกครองมีการปฏิบัติด้านส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 38.73 รูปแบบการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยแบบมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ประกอบด้วย 6 กิจกรรม ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของภาคีเครือข่าย หลังการพัฒนาส่งผลให้ผู้ปกครองมีความรู้ การรับรู้ความสามารถ การปฏิบัติด้านการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหาร และเด็กปฐมวัยมีทักษะการคิดเชิงบริหาร สูงกว่าก่อนการพัฒนารูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ดังนั้นผู้ปกครองและภาคีเครือข่ายควรเฝ้าระวัง และส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง

คำสำคัญ: เด็กปฐมวัย การมีส่วนร่วม ทักษะการคิดเชิงบริหาร

Received: May 11, 2022

Revised: July 27, 2022

Accepted: August 26, 2022

* ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

* Received Thesis Grant from Roi Et Rajabhat University.

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

** Assistant professor, Faculty of Nursing, Roi Et Rajabhat University.

***Corresponding Author, อาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด Email: thalent93@gmail.com.

***Corresponding Author, Lecturer, Faculty of Nursing, Roi Et Rajabhat University. Email: thalent93@gmail.com.

Abstract

This Participatory Action Research (PAR) aimed to develop and evaluate models to promote executive functions of early childhood with participation of families and communities in Roi Et Province. The participants consisted of 50 people who were in early childhood, parents, teachers, community leaders, public health officers and village health volunteers. They were selected by purposive sampling. The study was conducted by using self- efficacy and parent practices on the promotion of executive functions with early childhood questionnaires, knowledge tests, the MU-EF101 form for preschool-aged children, participant observation, focus groups, and in-depth interviews. The quantitative data was analyzed by descriptive and paired t-test statistics. The qualitative data were analyzed by content analysis.

The results showed that 38.78 percent of the executive functions of early childhood were at the low level. Parent practices on the promotion of executive functions with early childhood were at the low level at 38.73 percent. The models to promote executive functions of early childhood with participation of families and communities consisted of six activities which were informed by participation of developing network partners. As a result, parents gained knowledge of self-efficacy and practices to promote executive functions with early childhood individuals. Moreover, executive functions among early childhood were statistically significantly higher than before using the model ($p < .05$). Consequently, parents and network partners should provide continuous monitoring and promote executive functions of early childhood appropriately.

Keywords: early childhood, participation, executive functions

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทักษะการคิดเชิงบริหาร หรือทักษะ EF (Executive Function) เป็นกระบวนการทำงานของสมองหลายส่วนเชื่อมโยงกัน เพื่อการจัดการเกี่ยวกับการรู้คิดของสมองส่วนหน้า ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการคิด ความรู้สึกและการกระทำต่าง ๆ¹ เป็นทักษะทางปัญญาและพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมาย เกี่ยวข้องกับการวางแผน การตัดสินใจ และการยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม² ส่งผลให้บุคคลมีความมุ่งมั่นในการทำงานจนสำเร็จได้ตามเป้าหมาย และเป็นพื้นฐานที่สำคัญของศตวรรษที่ 21 ที่เด็กในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องมีและต้องวางรากฐานตั้งแต่ปฐมวัย^{2,3} เพื่อปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว และกำกับตนเองให้เกิดพฤติกรรมที่มุ่งสู่เป้าหมาย ช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จทั้งเรื่องการเรียนรู้ การทำงาน สุขภาพ และการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น^{4,5} ซึ่งต้องเน้นการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำเพื่อให้เด็กมีโอกาสฝึกคิด วางแผน แก้ไขปัญหา ตามลำดับขั้นพัฒนาการและการเรียนรู้ตามความเหมาะสมของช่วงวัย^{2,3} ทักษะ EF พัฒนาอย่างมากในเด็กปฐมวัยเนื่องจากสมองเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เป็นโอกาสในการพัฒนาสมอง^{1,6} ซึ่งต้องมีการฝึกการปฏิบัติ ฝึกคิด หรือฝึกทักษะใด ๆ ที่จะเป็นฐานของการพัฒนาทักษะ EF แต่ถ้าไม่ฝึก หรือฝึกไม่ต่อเนื่อง ไม่สม่ำเสมอ ขาดการอบรมเลี้ยงดู ขาดประสบการณ์การเรียนรู้ จะทำให้เซลล์ประสาทเหล่านั้นถูกกำจัด ส่งผลให้ทักษะ EF บกพร่องและนำมาซึ่งปัญหาการเรียน และปัญหาพฤติกรรม เช่น โรคสมาธิสั้น โรคซึมเศร้า อารมณ์ก้าวร้าวรุนแรง ทะเลาะเบาะแว้ง ทำร้ายกัน ดินทุหรือ สุรา การพนัน และยาเสพติด^{7,8} และนำไปสู่ภาวะเสี่ยงต่าง ๆ มากกว่า

เด็กที่มีพัฒนาการด้านทักษะ EF เต็มศักยภาพถึง 7 เท่า^{9,10} ดังนั้นการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทักษะ EF จึงจำเป็นต้องค้นหารูปแบบที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาการคิดและการกำกับตนเองไปสู่ความสำเร็จของชีวิตในระยะยาว

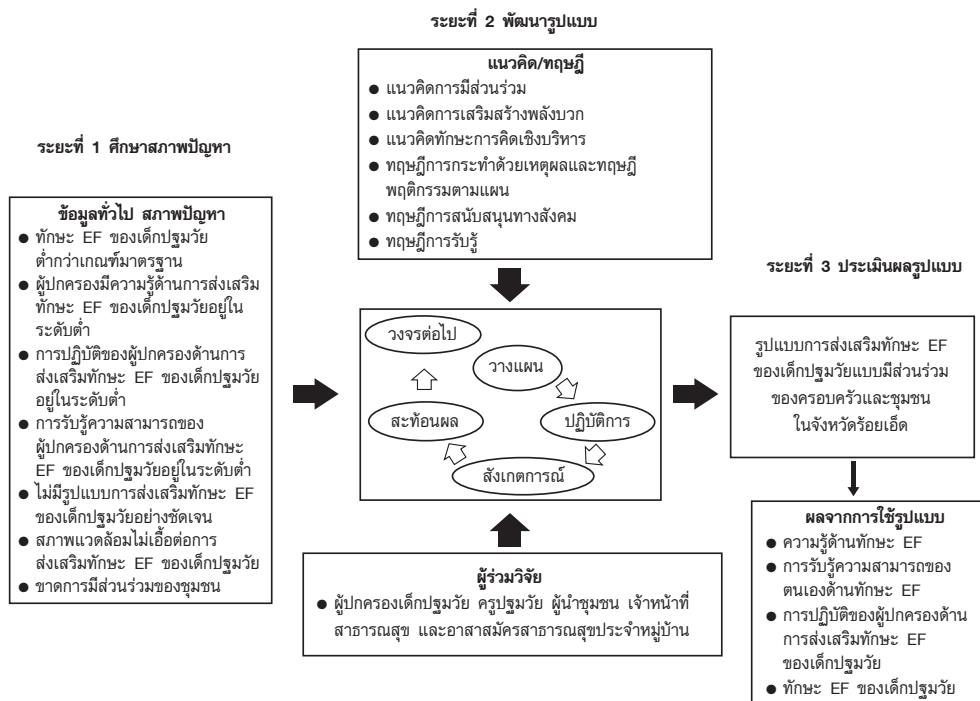
ประเทศไทยยังมีปัญหาเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการด้านทักษะ EF ต่ำกว่าเกณฑ์ ผลการสำรวจพบว่าเด็กปฐมวัย 2-6 ปี มีทักษะ EF ต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 30 หรือ 1 ใน 3 ของเด็กไทย² สอดคล้องกับสถานการณ์ของจังหวัดร้อยเอ็ดที่พบเด็กปฐมวัย 2-6 ปี มีทักษะ EF ต่ำกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 34.59 และมีปัญหาพฤติกรรมที่เป็นความบกพร่องของทักษะ EF สูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 43.02¹¹ ซึ่งสาเหตุของทักษะ EF ต่ำกว่าเกณฑ์มาจากหลายปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านเด็ก ด้านครอบครัว ด้านการเลี้ยงดู ด้านสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก และด้านสังคม³⁻⁵ สอดคล้องกับหลายการศึกษาที่พบว่าพฤติกรรมและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ^{4,5,12} การเลี้ยงดูที่ส่งเสริมทักษะ EF เด็กจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมโภชนาการนอนหลับพักผ่อน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี ส่งเสริมวินัยเชิงบวก เป็นแบบอย่างที่ดี เปิดโอกาสให้เด็กลงมือทำกิจกรรมประจำวันด้วยตนเอง และจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้^{3,10} การจัดประสบการณ์ให้เด็กมีทักษะ EF สูงขึ้นตามศักยภาพของเด็กสามารถส่งเสริมได้อย่างต่อเนื่องทุกช่วงวัยโดยใช้ความรู้ความเข้าใจเรื่องพัฒนาการด้านทักษะ EF ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนเป็นส่วนสำคัญ เนื่องจากเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด สอดคล้องกับหลายการศึกษาพบว่าความร่วมมือของครอบครัวและชุมชนในการพัฒนา

เด็กส่งผลกระทบต่อทักษะ EF ของเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ¹³⁻¹⁵ อย่างไรก็ตามการศึกษาพบว่าผู้ปกครองบางส่วนมีการส่งเสริมพัฒนาการและทักษะ EF ของเด็กไม่เพียงพอ มีพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการในระดับปานกลาง^{13,16}

จากสถานการณ์ดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยแบบมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนให้เหมาะสมกับบริบท โดยครอบครัวต้องรับรู้ที่จะส่งเสริมทักษะ EF ของเด็ก และได้รับการสนับสนุนจากองค์กรชุมชนด้านการให้ความรู้ การรวมกลุ่มจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย พัฒนาศักยภาพแกนนำที่สามารถแนะนำผู้อื่นได้ จะทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความกระตือรือร้นแสวงหาความรู้ จดจำนำไปใช้ในทันที

อื่นได้¹⁷ และเป็นกลยุทธ์ที่ส่งผลให้เด็กที่มีทักษะ EF ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ได้รับการกระตุ้นจนปกติ¹⁴ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนมาใช้ในการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและต่อเนื่อง ส่งผลให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศต่อไป กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ประยุกต์แนวคิดการมีส่วนร่วม แนวคิดการเสริมสร้างพลังบวก แนวคิดทักษะการคิดเชิงบริหาร ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลและทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม ทฤษฎีการเรียนรู้ และพัฒนารูปแบบฯ ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart¹⁸ ได้แก่ ชั้นวางแผน ชั้นปฏิบัติ ชั้นสังเกตผล และ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นสะท้อนผล ประเมินผลการใช้รูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นจากความรู้ การรับรู้ความสามารถของตนเอง การปฏิบัติตนของผู้ปกครองด้านการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย และทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย ดังภาพที่ 1

วัตถุประสงค์การวิจัย

พัฒนาและประเมินประสิทธิผลรูปแบบการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ในจังหวัดร้อยเอ็ด

สมมุติฐานการวิจัย

ภายหลังการพัฒนา รูปแบบฯ ผู้ปกครองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ การรับรู้ความสามารถของตนเอง การปฏิบัติด้านการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหาร และทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยมากกว่าก่อนการพัฒนา รูปแบบฯ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research: PAR) ทำการศึกษา 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย ระหว่างเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ 2564 ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยแบบมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ดำเนินงานตามขั้นตอน PAOR ได้แก่ ขั้นวางแผน (planning) ขั้นปฏิบัติ (action) ขั้นสังเกตผล (observation) และขั้นสะท้อนผล (reflection) จำนวน 2 วงรอบ โดยวงรอบที่ 1 ระหว่างเดือน

มีนาคม-พฤษภาคม 2564 เพื่อนำข้อมูลจากการสะท้อนผลการดำเนินงานในวงรอบที่ 1 มาใช้ในการวางแผนในวงรอบที่ 2 ดำเนินการระหว่างเดือนมิถุนายน-สิงหาคม 2564 ตามกระบวนการพัฒนา เพื่อสังเคราะห์รูปแบบที่เกิดขึ้น และระยะที่ 3 ดำเนินการระหว่างเดือนกันยายน-ธันวาคม 2564 ประเมินผลการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยแบบมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

พื้นที่วิจัย

เขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีเด็กปฐมวัยจำนวนมากและชุมชนให้ความสนใจในการแก้ปัญหา

ผู้ร่วมวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย ข้อมูลเชิงปริมาณ ศึกษาจากเด็กปฐมวัยและผู้ปกครอง โดยเด็กปฐมวัยมีอายุระหว่าง 2-6 ปี อาศัยอยู่ในเขตความรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 148 คน สำหรับผู้ปกครองต้องเป็นผู้ดูแลหลักและอาศัยอยู่ร่วมกับเด็กปฐมวัย จำนวน 148 คน และข้อมูลเชิงคุณภาพ ศึกษาจากผู้ปกครองที่มีคุณลักษณะดังนี้ เป็นผู้ดูแลหลักและอาศัยอยู่ร่วมกับเด็กปฐมวัยที่มีทักษะ EF ต่ำกว่าเกณฑ์ จำนวน 10 คน และผู้ปกครองเด็กปฐมวัยที่มีทักษะ EF อยู่ในเกณฑ์ปกติ จำนวน 10 คน

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยแบบมีส่วนร่วมของครอบครัว และชุมชน ผู้ร่วมวิจัยประกอบด้วยกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม คือ (1) ผู้ปกครองของเด็กปฐมวัย จำนวน 20 คน มีคุณสมบัติเป็นผู้ดูแลหลักและอาศัยอยู่ร่วมกับเด็กปฐมวัยและยินดีเข้าร่วมการวิจัย (2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ได้แก่ ครูปฐมวัยจำนวน 3 คน โดยเป็นหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอนของเด็กปฐมวัย ผู้นำหมู่บ้านจำนวน 10 คน เป็นผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับมอบหมาย ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 4 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจำนวน 10 คน ซึ่งรับผิดชอบงานแม่และเด็กของหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจำนวน 1 คน และ (3) พยาบาลวิชาชีพจำนวน 1 คน และนักจิตวิทยาพัฒนาการจำนวน 1 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานและมีผลงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย รวมผู้ร่วมวิจัย จำนวน 50 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling)

ระยะที่ 3 ประเมินผลการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยแบบมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ปกครอง จำนวน 80 คน ซึ่งเป็นผู้ดูแลหลักและอาศัยอยู่ร่วมกับเด็กปฐมวัยที่มีทักษะ EF ต่ำกว่าเกณฑ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลจากเด็กปฐมวัยที่มีทักษะ EF ต่ำกว่าเกณฑ์ จำนวน 80 คน สำหรับผู้ปกครอง ศึกษาความรู้ การรับรู้ความสามารถของตนเอง การปฏิบัติด้านการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย และศึกษาทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ
  - 1.1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบทดสอบความรู้ แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถและการปฏิบัติของผู้ปกครองด้านการส่งเสริมทักษะ EF พัฒนาจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดการมีส่วนร่วม การเสริมสร้างพลังบวก แนวคิดทักษะการคิดเชิงบริหาร ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลและทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม และทฤษฎีการรับรู้ และงานวิจัยที่ผ่านมา พิจารณาตัวแปรควบคุมที่คาดว่าจะมีผลต่อตัวแปรตาม ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ความสัมพันธ์กับเด็ก รวมถึงพิจารณาตัวแปรผลลัพธ์ที่คาดว่าจะมีผลของรูปแบบการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยแบบมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ดที่พัฒนาขึ้น ได้แก่ ความรู้ การรับรู้ความสามารถ การปฏิบัติตัวของผู้ปกครอง และทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย
  - 1.2 แบบประเมินพัฒนาการด้านการคิดเชิงบริหารในก่อนวัยเรียน (MU.EF-101)² พัฒนาโดยศูนย์วิจัยประสาทวิทยาศาสตร์ สถาบันชีววิทยาศาสตร์โมเลกุล และสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง .7-1.0 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ .77 สำหรับการทดลองนี้ ค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นแบบทดสอบซ้ำ เท่ากับ .72
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ แนวทางในการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นร่วมสังเกตการดำเนินงานที่วางแผนไว้ ร่วมสังเกต

ประเมินผล แนวทางในการสนทนากลุ่ม เช่น ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและผลกระทบต่อทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย แนวทางการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย รูปแบบการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนและระบบบริการสุขภาพ และแนวทางในการสัมภาษณ์เชิงลึก เช่น ปัญหา อุปสรรค ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยพัฒนาแนวคำถามตามบทบาทและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย ที่ให้ข้อมูลของแต่ละกลุ่มได้แก่ 1) ผู้ปกครองของเด็กปฐมวัย 2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบทดสอบความรู้ แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถและการปฏิบัติด้านการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity index: CVI) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านงานวิจัย จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ อาจารย์การพยาบาลเด็กและวัยรุ่น อาจารย์การพยาบาลชุมชน เพื่อให้ข้อเสนอแนะด้านรูปแบบและวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมในการดำเนินการด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน นักจิตวิทยาพัฒนาการ นักการศึกษาปฐมวัย และกุมารแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความตรงตามเนื้อหา ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ ความเหมาะสมด้านภาษาและให้ข้อเสนอแนะ ได้ค่า CVI ด้านข้อมูลพื้นฐาน แบบทดสอบความรู้ การรับรู้ความสามารถ และการปฏิบัติด้านการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย เท่ากับ 1, .91, .95,

.97 ตามลำดับ หลังนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมมีความตรงเชิงเนื้อหาเรียบร้อยแล้ว นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำค่าคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นโดยสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่า α ด้านการรับรู้ความสามารถ การปฏิบัติด้านการส่งเสริมทักษะ EF เท่ากับ .85, .87 แบบทดสอบความรู้ด้านการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย ตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วย Kuder Richardson (KR-20) มีค่าเท่ากับ .85

แนวทางการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ปรับแก้ให้มีความเหมาะสม ใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลโดยการตรวจสอบสามเส้า 2 แบบ คือ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม และการตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิเคราะห์ข้อมูล 3 คน ได้แก่ ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย ต่างคนต่างวิเคราะห์แล้วนำมาเปรียบเทียบกัน รวมถึงใช้การตรวจสอบภายนอกแบบการฟังเสียงสะท้อนจากผู้ร่วมสนทนากลุ่ม โดยการเสนอผลการวิเคราะห์เนื้อหาให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลฟังและให้วิจารณ์ข้อสรุปและการตีความของผู้วิจัยว่าถูกต้องและยืนยันว่าเป็นข้อมูลจริง¹⁹

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาและรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด เลขที่ 034/2563

ดำเนินการวิจัยโดยผู้วิจัยพบกลุ่มตัวอย่าง ผู้ปกครองและเด็กปฐมวัยนัดพบที่บ้านในช่วงเวลา เย็นหรือช่วงเวลาที่ผู้ร่วมวิจัยสะดวก ครุ่นตพบที่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหลังเลิกเรียน สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ และผู้เชี่ยวชาญด้านการ ส่งเสริมทักษะ EF ติดต่อนัดหมายการให้ข้อมูลตาม ที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก พร้อมทั้งแนะนำตัว ชี้แจง วัตถุประสงค์และรายละเอียดการวิจัย โดยคำนึง ถึงการรักษาความลับ และผลกระทบที่มีต่อผู้ให้ ข้อมูลตลอดการดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาการส่งเสริม ทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ จากเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 2-6 ปี และ ผู้ปกครอง โดยใช้แบบทดสอบ แบบสอบถาม และ แบบประเมินทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย (MU.EF-101) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ศึกษาจากผู้ปกครอง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการ ข้อมูลเพิ่มเติม เช่น ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ปัจจัย ที่เป็นปัญหาในการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็ก ปฐมวัย เมื่อได้ข้อมูลอันมีตัวจึงหยุดทำการสัมภาษณ์ ระหว่างสัมภาษณ์มีการบันทึกเสียงการพูดคุย ระหว่างผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมวิจัยทุกครั้ง แต่ละครั้ง ใช้ระยะเวลาประมาณ 15-20 นาที เพื่อวิเคราะห์ สถานการณ์ สภาพปัญหาการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยและคืนข้อมูลให้ชุมชน เพื่อนำ ข้อมูลไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะ EF ในระยะที่ 2 ต่อไป

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยโดยการมีส่วนร่วมของ ครอบครัวและชุมชน ดำเนินงานตามขั้นตอน

PAOR ได้แก่ ชั้นวางแผน ชั้นปฏิบัติ ชั้นสังเกตผล และชั้นสะท้อนผล จำนวน 2 วงรอบ ชั้นวางแผน ประกอบด้วย 1) ผู้ปกครองของเด็กปฐมวัย 2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ 3) ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย รวมผู้ร่วมวิจัย จำนวน 50 คน เลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง โดยจัดประชุมสะท้อนข้อมูลสภาพ ปัญหาที่ได้จากระยะที่ 1 จากนั้น ทำการสนทนา กลุ่มจัดเวทีประชาคมตำบล จำนวน 6 ครั้ง ๆ ละ 45-60 นาที กิจกรรมประกอบด้วย การทบทวน คักยภาพ และหาส่วนขาดของชุมชน เพื่อวางแผน การส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย นำเสนอ ผลการวางแผนจากการระดมสมองของแต่ละกลุ่ม และสรุปในภาพรวม เพื่อพิจารณาความเหมาะสม กับบริบทของพื้นที่ นำสู่การปฏิบัติ สังเกตการณ์ เปลี่ยนแปลง ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานตาม แผน สะท้อนผลการดำเนินงานในวงรอบที่ 1 มาใช้ในการวางแผนวงรอบที่ 2 ตามกระบวนการ วิจัยเชิงปฏิบัติการ และสังเคราะห์รูปแบบ การส่งเสริมทักษะ EF ของปฐมวัยโดยการมี ส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

ระยะที่ 3 ประเมินผลการพัฒนารูปแบบการ ส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยแบบมีส่วนร่วม ของครอบครัวและชุมชน เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ จากผู้ปกครองโดยใช้แบบทดสอบ ความรู้ แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเอง และการปฏิบัติด้านการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็ก ปฐมวัย และประเมินทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย โดยใช้แบบประเมินทักษะการคิดเชิงบริหารในวัย ก่อนเรียน (MU.EF-101) สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจำนวน 6 ครั้ง โดยการสังเกตการใช้ สนามเด็กเล่นร่วมกันระหว่างเด็กและผู้ปกครอง

การติดตามเยี่ยมบ้านโดย อสม. การประชาสัมพันธ์เสียงตามสายผ่านหอกระจายข่าวหมู่บ้าน และการประเมินทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย แต่ละครั้งใช้เวลา 30-45 นาที และสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีแนวโน้มทักษะ EF ต่ำกว่าเกณฑ์ ในประเด็นความพึงพอใจรูปแบบ ผลการใช้รูปแบบปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ นัดสัมภาษณ์ตามสถานที่และวันเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก แต่ละครั้งใช้เวลา 15-20 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ทดสอบการแจกแจงข้อมูลโดยใช้สถิติ Kolmogorov-Smirnov Test เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย ความรู้ การรับรู้ความสามารถของตนเอง การปฏิบัติด้านการส่งเสริมทักษะ EF และทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย ภายในกลุ่มก่อนและหลังดำเนินการ โดยใช้สถิติ paired t-test กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มโดยการถอดเทปแบบคำต่อคำ นำเสนอรายละเอียดขณะสนทนากลุ่มโดยใช้วิธีการอ่านข้อมูลหลาย ๆ ครั้ง กลับกรองประเด็นสำคัญจัดเป็นหมวดหมู่ แล้วเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลรายอื่นปรับหมวดหมู่ให้มีความชัดเจน กระชับ ลดความซ้ำซ้อน และครอบคลุมมากขึ้น ทำซ้ำ ๆ กันหลายครั้ง จนกระทั่งไม่พบหมวดหมู่ใหม่ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีสามเส้า ดังนี้ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) ใช้ในการเปรียบเทียบข้อมูลเดียวกัน

โดยใช้การเก็บหลายวิธี ได้แก่ การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม 2) การตรวจสอบด้านผู้สืบค้น (investigator triangulation) โดยผู้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลหลายคน และตรวจสอบด้านความอึดตัวของข้อมูล โดยผู้ประจุมร่วมกับผู้วิจัยในพื้นที่และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อเติมเต็มข้อมูลให้สมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมวิจัย

เด็กปฐมวัยมีอายุระหว่าง 2-6 ปี เป็นเพศหญิง ร้อยละ 65.50 อายุเฉลี่ย 3.11 ปี (SD = 1.08) เป็นบุตรลำดับที่ 1 ร้อยละ 55.65 ผู้ปกครองเด็กปฐมวัยเป็นเพศหญิงร้อยละ 75 อายุเฉลี่ย 52 ปี (SD = 9.38) อายุต่ำสุด 23 ปี สูงสุด 68 ปี สถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 72.50 ลักษณะความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับเด็ก ส่วนใหญ่เป็นปู่ตายาย ร้อยละ 77.50 การศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 75 อาชีพหลักเป็นเกษตรกร ร้อยละ 82.50 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,596.55 บาท (SD = 1119.40)

สำหรับผู้ร่วมพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยแบบมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ประกอบด้วย ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ครูปฐมวัย ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข พยาบาลวิชาชีพ และนักจิตวิทยาพัฒนาการ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 78 อายุเฉลี่ย 49 ปี (SD = 8.92) อายุต่ำสุด 23 ปี สูงสุด 68 ปี สถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 74

2. สภาพปัญหาการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย

สภาพปัญหาการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยมีทักษะ EF อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 52.50 ควรพัฒนาและปรับปรุงร้อยละ 38.78 ตามลำดับ ผู้ปกครองเด็กปฐมวัยมีความรู้ การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการปฏิบัติด้านการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยในระดับต่ำ ร้อยละ 35, 37.75 และ 38.73 ตามลำดับ การสะท้อนปัญหาการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย พบว่า ปัจจุบันยังไม่มีแนวปฏิบัติด้านการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยอย่างชัดเจน ขาดการตระหนักรู้ด้านผลกระทบของทักษะ EF ที่บกพร่องจะส่งผลต่อพัฒนาการและสุขภาพของบุตรหลาน ผู้ปกครองขาดความมั่นใจในการดูแลบุตรหลานให้สามารถส่งเสริมทักษะ EF ได้อย่างเหมาะสม และต้องการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย และพบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนมีน้อย ไม่มีแนวทางในการดูแลเด็กปฐมวัยกลุ่มเสี่ยงที่มีแนวโน้มทักษะ EF ต่ำกว่าเกณฑ์ แยกนำชุมชนยังไม่มีแผนหรือแนวทางในการดูแลเด็กกลุ่มเสี่ยงไม่มีการจัดสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่เอื้อต่อการส่งเสริมทักษะ EF และการส่งเสริมพัฒนาการตามวัยของเด็ก เช่น ไม่มีสนามเด็กเล่น หรือลานกิจกรรมสำหรับครอบครัว ระบบการจัดบริการสุขภาพ พบปัญหา คือ การคัดกรองครอบคลุมเฉพาะด้านพัฒนาการของเด็กไม่มีระบบการคัดกรองด้านทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย ไม่มีการกำหนดบทบาทการติดตามเฝ้าระวังเพื่อป้องกันปัญหาไม่มีระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับด้านทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย

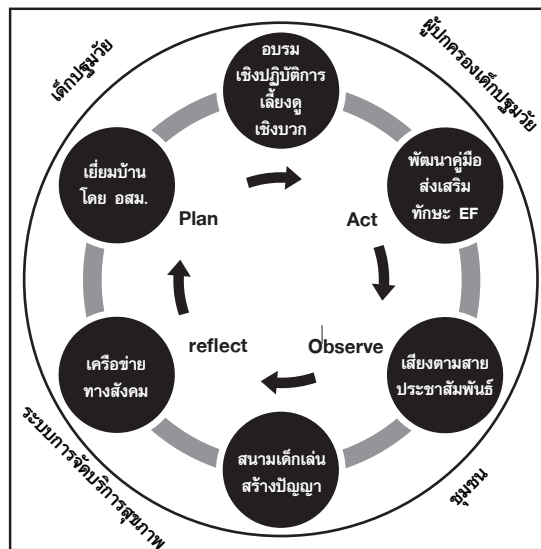
ความต้องการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพบว่า ต้องการให้ครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือ อสม. ติดตามให้คำแนะนำด้านการส่งเสริมทักษะ EF มีการคัดกรอง ทำระบบฐานข้อมูลเพื่อเฝ้าระวังและส่งต่อข้อมูลของเด็กปฐมวัยในรายที่ทักษะ EF ต่ำกว่าเกณฑ์ระหว่างบ้านและศูนย์พัฒนาเด็กเพื่อให้ได้รับการส่งเสริมทักษะ EF อย่างเหมาะสม ชุมชนควรสนับสนุนสนามเด็กเล่นและจัดซื้อเครื่องเล่นที่ปลอดภัยเหมาะสมต่อการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย

3. รูปแบบการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยแบบมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยแบบมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ Kemmis and McTaggart ประกอบด้วย 6 กิจกรรม ดังนี้ 1) อบรมเชิงปฏิบัติการเลี้ยงดูด้วยวินัยเชิงบวก 2) พัฒนาคู่มือส่งเสริมทักษะ EF 3) เสียงตามสายประชาสัมพันธ์ 4) สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา 5) เครือข่ายทางสังคมแบบออนไลน์ และ 6) เยี่ยมบ้านโดย อสม. ดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายด้านสุขภาพและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ เด็กปฐมวัย มีการปรับตัวฝึกทักษะ EF ผ่านกิจกรรมกิน กอด นอน เล่น เล่า ช่วยเหลือตัวเอง ช่วยงานบ้าน ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ผู้ปกครองจัดสภาพแวดล้อม เสริมสร้างแรงจูงใจ จัดเวลาคุณภาพทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว เฝ้าระวังส่งเสริมทักษะ EF ของบุตรหลาน ชุมชนจัดสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่เอื้อต่อการส่งเสริม

ทักษะ EF ตามวัยของเด็ก เช่น สนามเด็กเล่น ลานกิจกรรมสำหรับครอบครัว สนับสนุนช่องทาง การเข้าถึงข้อมูลด้านการส่งเสริมทักษะ EF เช่น หอกระจายข่าวให้ความรู้ผ่านเสียงตามสาย รวมทั้งการสร้างเครือข่ายในชุมชน ระบบการจัด บริการสุขภาพ ดำเนินการคัดกรอง ติดตามเยี่ยม บ้านเพื่อเสริมพลังและประเมินผลการดำเนินงาน โดยอสม. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข บุรณาการงาน

ส่งเสริมทักษะ EF กับงานส่งเสริมพัฒนาการ เด็กปฐมวัย รวมทั้งมีระบบติดตาม เฝ้าระวัง พัฒนาฐานข้อมูลเด็กปฐมวัยกลุ่มเสี่ยงที่มีแนวโน้ม ทักษะ EF ต่ำกว่าเกณฑ์ และผลิตสื่อให้ความรู้ที่ เหมาะสมตรงกับความต้องการของผู้ปกครองและ ชุมชน สังเคราะห์รูปแบบการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยแบบมีส่วนร่วมของครอบครัวและ ชุมชน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยแบบมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

4. ประเมินผลการพัฒนารูปแบบการ ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย แบบมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในจังหวัด ร้อยเอ็ด

ประสิทธิผลการพัฒนารูปแบบการส่งเสริม ทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยแบบมีส่วนร่วมของ

ครอบครัวและชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด หลังการ พัฒนา ส่งผลให้ผู้ปกครองมีความรู้ การรับรู้ความ สามารถของตนเอง การปฏิบัติด้านการส่งเสริม ทักษะ EF และทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย มากกว่า ก่อนการพัฒนารูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ การรับรู้ความสามารถของตนเอง การปฏิบัติด้านการส่งเสริมทักษะ EF และทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการพัฒนา (n = 80)

คะแนน	$\bar{x}$	SD	Mean Difference	95% CI		t	P
				Lower	Upper		
ความรู้							
ก่อน	7.48	1.63	1.38	1.10	1.63	10.13	< 0.001
หลัง	8.86	1.30					
การรับรู้ความสามารถของตนเอง							
ก่อน	3.71	0.43	0.65	0.56	0.73	15.82	< 0.001
หลัง	4.36	0.31					
การปฏิบัติด้านการส่งเสริมทักษะ EF							
ก่อน	3.56	0.42	0.69	0.60	0.77	16.01	< 0.001
หลัง	4.25	0.30					
ทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย							
ก่อน	43.68	6.13	8.51	1.41	2.05	13.31	< 0.001
หลัง	52.19	10.37					

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ ก่อนและหลังการพัฒนา เท่ากับ 7.48 (SD = 1.63) และ 8.86 (SD = 1.30) ตามลำดับ ทดสอบความแตกต่างทางสถิติ พบว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยหลังการพัฒนา มีคะแนนเพิ่มขึ้น 1.38 คะแนน (95% CI: 1.10 - 1.63, $p < .001$) คะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถของตนเอง ก่อนและหลังการพัฒนา เท่ากับ 3.71 (SD = .43) และ 4.36 (SD = .31) ตามลำดับ ทดสอบความแตกต่างทางสถิติ พบว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยหลังการพัฒนา มีคะแนนเพิ่มขึ้น .65 คะแนน (95% CI : .56 - .73, $p < .001$) คะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติ

ด้านการส่งเสริมทักษะ EF ก่อนและหลังการพัฒนา เท่ากับ 3.56 (SD = .42) และ 4.25 (SD = .30 ตามลำดับ ทดสอบความแตกต่างทางสถิติ พบว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยหลังการพัฒนา มีคะแนนเพิ่มขึ้น .69 คะแนน (95% CI : .60 - .77, $p < .001$) คะแนนเฉลี่ยทักษะ EF ของปฐมวัย ก่อนและหลังดำเนินการ เท่ากับ 43.68 (SD = 6.13) และ 52.19 (SD = 10.37) ตามลำดับ ทดสอบความแตกต่างทางสถิติ พบว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยหลังการพัฒนา มีคะแนนเพิ่มขึ้น 8.51 คะแนน (95% CI : 1.41 - 2.05, $p < .001$)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า หลังการพัฒนาผู้ปกครองมีความรู้ในการส่งเสริมทักษะ EF ของบุตรหลานได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีแนวทางปฏิบัติในการเลี้ยงดูและส่งเสริมทักษะ EF ของบุตรหลานสอดคล้องกับวิถีชีวิตของแต่ละครอบครัว เช่น การดูแลโภชนาการ ส่งเสริมการนอน ทักษะการสื่อสารส่งเสริมสายใยรัก กำหนดเวลาคุณภาพในครอบครัว สร้างวินัยเชิงบวก มีทักษะการเล่นที่นาน ออกแบบกิจกรรมการเล่นช่วยงานบ้าน ฝึกกิจวัตรประจำวันได้เหมาะสมกับพัฒนาการของบุตรหลาน และได้รับความรู้จากเสียงตามสายเป็นภาษาอีสานผ่านหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านบ่อย ๆ ทำให้เข้าใจ จดจำข้อมูลข่าวสารได้ง่ายขึ้นกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติและการรับรู้ที่ดี มีการติดตามเยี่ยมของ อสม. สนับสนุนให้ผู้ปกครองเกิดความมั่นใจและมีการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมทักษะ EF ของบุตรหลานได้เหมาะสมและต่อเนื่อง เด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมภาวะโภชนาการนอนหลับเพียงพอ เรียนรู้ผ่านการจัดกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม มีกิจกรรมร่วมกับเพื่อนและผู้ปกครองมากขึ้น มีสนามเด็กเล่นให้วิ่งเล่น สนุกสนานส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก รวมทั้งเกิดภาคีเครือข่ายในชุมชน เช่น กลุ่ม line แลกเปลี่ยนข้อมูลประสานงานสะดวกและรวดเร็ว สนับสนุนช่องทางการเข้าถึงข้อมูลด้านการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย เช่น หอกระจายข่าว เสียงตามสาย ระบบการจัดบริการสุขภาพมีการพัฒนาศักยภาพของ อสม. ด้านการคัดกรอง เฝ้าระวัง และส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย บูรณาการงานด้านการส่งเสริมทักษะ EF และงานส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย พัฒนาระบบติดตามเฝ้าระวัง และทำฐานข้อมูลเด็กกลุ่มเสี่ยง ผลิตสื่อ

ให้ความรู้ที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน

การอภิปรายผลการวิจัย

เด็กปฐมวัยมีทักษะ EF อยู่ในระดับปานกลาง ควรพัฒนาและปรับปรุง เนื่องจากขาดการส่งเสริมอย่างเหมาะสม^{13,16} ผู้ปกครองใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีรายได้ต่อเดือนค่อนข้างต่ำ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจส่งผลให้ผู้ปกครองที่เป็นพ่อแม่ต้องไปทำงานต่างจังหวัดและเกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย ซึ่งส่วนใหญ่มีผู้สูงอายุเป็นผู้ดูแลหลัก ทำให้เกิดครอบครัวข้ามรุ่นการทำหน้าที่ของครอบครัวขาดประสิทธิภาพ เกิดการเลี้ยงดูแบบตามใจบุตรหลาน ให้ความช่วยเหลือและความคุ้มครองมากเกินไป เด็กขาดอิสระเท่าที่ควร ไม่ได้ทำตามที่ต้องการหรือลงมือทำด้วยตนเอง^{12,13} อีกทั้งชุมชนไม่มีสนามเด็กเล่นที่เอื้อต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์ จึงทำให้เด็กใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับสื่อดิจิทัลแทนการเล่นตามธรรมชาติตามการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้อาจเป็นปัจจัยที่ไม่เอื้อต่อการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย⁸ ทักษะ EF จะพัฒนาได้ดีเมื่อเด็กได้เรียนรู้ผ่านการลงมือทำและอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อให้เด็กมีโอกาสฝึกคิด วางแผน แก้ไขปัญหา^{3,4,10}

การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยแบบมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการวางแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและบริบทของชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วม

ของภาคีเครือข่าย ทำให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมและนำไปใช้ได้จริง สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา^{20,21} ทั้งนี้ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยครั้งนี้ประกอบด้วย 1) การใช้กระบวนการเรียนรู้และจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงโดยการรับรู้ให้ข้อคิดเห็น ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบเป็นเจ้าของ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนโดยการให้อำนาจและพัฒนาศักยภาพในการคิดค้นวิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุและตัดสินใจเลือกแนวทางในการแก้ไขและพัฒนาด้วยตนเอง^{13,17} 2) การถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการสื่อสารที่หลากหลายเป็นการอำนวยความสะดวกด้านข้อมูลข่าวสารแก่กลุ่มเป้าหมายให้สามารถรับรู้ข้อมูลได้มากที่สุด²² จำเป็นต้องฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ สนับสนุนช่องทางการรับรู้ข้อมูล เช่น หอกระจายข่าว คู่มือการส่งเสริมทักษะ EF แผ่นพับ โปสเตอร์ และสื่อสังคมออนไลน์ 3) การสร้างเครือข่ายออนไลน์ ติดตามเยี่ยมบ้าน ค้นหาครอบครัวเด็กปฐมวัยกลุ่มเสี่ยง เพื่อเสริมพลังให้สามารถนำกลุ่มเป้าหมายเข้าสู่ระบบบริการได้อย่างรวดเร็ว^{13,14} โดยยอม รับผิดชอบส่งต่อข้อมูลให้โรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบลและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดทำฐานข้อมูลของเด็กและครอบครัวเพื่อกำกับติดตาม ประเมินผล ให้บริการแบบเชิงรุกอย่างสม่ำเสมอ สร้างโอกาสในการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยได้เหมาะสมและต่อเนื่อง รวมทั้งเสริมพลังครอบครัวและเด็กปฐมวัย รับฟังผลการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรค เพื่อยกระดับและปรับปรุง

หลังการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยแบบมีส่วนร่วมของครอบครัวและ

ชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าผู้ปกครองมีความรู้ การรับรู้ความสามารถของตนเอง และมีการปฏิบัติ ด้านการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยมากขึ้น ส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีทักษะ EF มากกว่าก่อนพัฒนา เนื่องจากรูปแบบการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยครั้งนี้กิจกรรมต่าง ๆ ได้พัฒนารูปแบบให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายผ่านการรับฟัง ข้อเสนอแนะจากตัวแทนผู้ปกครอง ครูผู้ดูแลเด็ก และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน จึงทำให้กิจกรรมสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง^{16,17} สอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า การวิเคราะห์ปัญหาตามความจำเป็น และความต้องการของผู้ปกครอง รวมทั้งการสนับสนุนด้านความรู้และการฝึกปฏิบัติจะทำให้ผู้ปกครองมีความรู้ มีเจตคติที่ดี และสามารถปฏิบัติ ด้านการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับมาก^{16,21,23} การอบรมเชิงปฏิบัติการ พัฒนาคู่มือ ส่งเสริมทักษะ EF และเสียงตามสายประชาสัมพันธ์ ทำให้ผู้ปกครองเกิดการเรียนรู้ รับรู้ความสามารถของตนเอง และมีการปฏิบัติด้านการเลี้ยงดูบุตรหลานด้วยวินัยเชิงบวกผ่านกิจกรรม กิน กอด นอน เล่น เล่า ช่วยเหลือตนเอง ช่วยงานบ้าน และจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ผ่านการเล่น ส่งผลให้เด็กมีการปรับตัว ฝึกความจำในการนำประสบการณ์ที่เคยเรียนรู้มาใช้ในการปฏิบัติ ผ่านการยั้งคิด ลงมือทำ แก้ปัญหา มีความยืดหยุ่นทางความคิด และกำกับตนเองสู่เป้าหมายจนประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย^{2,10,15}

การส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย จำเป็นต้องสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีความรู้และมีทักษะในการส่งเสริมทักษะ EF มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้⁵ ส่งเสริมให้เด็กได้รับ

โภชนาการและการนอนเพียงพอ เล่นกลางแจ้ง และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับผู้ดูแล^{3,24} มีระบบคัดกรอง ฝ้าระวัง ส่งเสริมและติดตามอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งสนับสนุนให้เกิดกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชน พัฒนาภาคีเครือข่ายในการดำเนินงาน ส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการด้านทักษะ EF เพิ่มขึ้นอย่างเหมาะสม อันจะนำไปสู่ความสำเร็จและเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อสังคมในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. บูรณาการงานส่งเสริมทักษะของเด็กปฐมวัยร่วมกับงานคลินิกส่งเสริมสุขภาพเด็กดี และงาน อสม. รวมทั้งพัฒนาระบบติดตาม ฝ้าระวัง และทำฐานข้อมูลเด็กกลุ่มเสี่ยงที่ทักษะ EF ต่ำกว่าเกณฑ์

2. นำรูปแบบของงานวิจัยนี้ กำหนดเป็นนโยบายและแนวทางส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระดับชุมชน และขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกแห่ง

3. ส่งเสริมและพัฒนาชุมชนเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กในชุมชนทุกคนมีโอกาสเข้ามาเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตามรูปแบบดังกล่าว

4. ควรทำวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของครูปฐมวัย และ อสม. ด้านการส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยในสถานศึกษาและชุมชนทุกแห่ง โดยการมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ที่สนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. Diamond A. Want to optimize executive functions' and academic outcomes?: Simple, just nourish the human spirit. In: Zelazo PD, Sera MD, editors. Minnesota symposia on child psychology: development cognitive control processes: mechanisms, implications and interventions. New Jersey: John Wiley & Sons; 2014. p.37.
2. Chutabhakdikul N, Thanasetkorn P, Lertawasdatrakul O. Tool development and evaluation criteria for assessment of executive function in early childhood. Bangkok: Molecular Genetics and Genetic Engineering, Mahidol University; 2017. (in Thai)
3. Imnamkhao S, Siripul P. Executive Function (EF) in early childhood: a concept analysis. NJPH 2020;30(3):10-22. (in Thai)
4. Leungratanamart L, Sudjainark S, Wattanaviroj N, Meelai W. Factors influencing the executive function in preschool-age children. NJPH 2021;31(3):15-27. (in Thai)

5. Seamkhumhom D, Nookong A, Rungamornrat S, Chutabhakdikul A. Factors related to executive functions in preschool-aged children. *Journal of Thailand Nursing and Midwifery Council* 2019;34(4):80-94. (in Thai)
6. Siripornpanich V, Kotchabhakdi N. Brain and child Development. In: Sutthritpongsa S, Roongpraiwan R, Hansakunachai T, Benjasuwantep B, Fuangfoo A, Chuthapisith J, Rojmahamontkol P, editors. *Textbook of Child development and behavior: 4 vols.* Bangkok: Beyond enterprise; 2018. p. 3-18.
7. Hawkey EJ, Tillman R, Luby JL, Barch DM. Preschool executive function predicts childhood resting- state function connectivity and attention-deficit/hyperactivity disorder and depression. *Biol Psychiatry Cogn Neurosci Neuroimaging* 2018;3(11): 927-36. doi: 10.1016/j.bpsc.2018.06.011.
8. Chonchaiya W. Executive function. In: Sutthritpongsa S, Roongpraiwan R, Hansakunachai T, Benjasuwantep B, Fuangfoo A, Chuthapisith J, Rojmahamontkol P, editors. *Textbook of child development and behavior: 4 vols.* Bangkok: Beyond enterprise; 2018. p. 19-41.
9. Harnmetee S. *The Development of executive functions with reading.* Bangkok: ID all Digital Print; 2017.
10. Harnmetee S. *Executive function lift immunity and drug prevention.* Bangkok: Rakluke book; 2015. p 47-66.
11. Arsarthong P. Factors influencing to executive functions of early childhood. Research report (Unpublished manuscript). Roi Et: Roi Et Rajabhat University; 2021. (in Thai)
12. Sukadaecha R. Child-rearing of Thai families: a systematic integrated literature reviews. *Journal of Nursing Science & Health* 2020;43(1):1-9. (in Thai)
13. Ponmark J, Thisara P, Weiangkham D, Duangpanya A. Development of a family participation model for promoting child development: a case study of Ban Sanpamuang child care center, Mueang district, Phayao province. *J Royal Thai Army Nurses* 2019;20(2):241-50. (in Thai)
14. Chaichanasang T, Posri A, Tangtumpitak T. The family participation in child development stimulation and promotion at child development center. *Journal of Nursing Science & Health* 2018;41(1):95-104. (in Thai)
15. Assalihee M, Bakoh N. Parent involvement in education on pre-school Muslim Children's executive function skills development (EF) in Pattani Province. *Journal of Information and Learning* 2021;32(3):67-82. (in Thai)

16. Thisara P, Ponmark J, Seekhao P. Sinlapawit-thayathon B. Predictive factors of parental behaviors on promoting early childhood development in Phayao Province. *Journal of Nursing and Health Care* 2017;35(2):169-76. (in Thai)
17. Pumprawai A, Siengsanau J. Using community participation to improve health promoting behaviors among older adults. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health* 2017;4(3):160-75. (in Thai)
18. Kemmis S, McTaggart R. *The action research planner*. 3rd ed. Australia: Deakin University Press;1988. p. 8-11.
19. Cheawjindakarn B. Qualitative case study research techniques. *Liberal Arts Review* 2018;13(25):103-18. (in Thai)
20. Ritpleak S. The development on model for the promotion of 1-3 year old child development through the participation of family and community: a case study of Tambon Banyang, Amphoe Meuang, Changwat Buriram. *Research and Development Journal, Loei Rajabhat University* 2016;11:99-109. (in Thai)
21. Naulkhum P. The development of model for promoting early child development at child care centers in Mae Hong Son province. *Primary Health Care Division Journal* 2017;12(1):36-42. (in Thai)
22. Niyomthai N, Siripitayakunkit A, Duangbubpha S. Effects of a motivation for self-care program on self-care and quality of life in persons with heart failure. *Rama Nurs J* 2020;26(3):290-309. (in Thai)
23. Mektrairat W, Kongkeaw P. The curriculum of parental development to enhance EF cognitive development of early childhood in child development centers of KrokpharNakhon Sawan. *Journal of Graduate Studies in Northern Rajabhat Universities* 2021;11(2):15-30. (in Thai)
24. Winyagoon P, Seree P, Thanasethakorn P. The effect of learning experience based on the EF Guideline to executive function skills in preschoolers: a case study of the child central preventorium for children. *Thailand Journal of Health Promotion and Environmental Health* 2021;44(2):66-82. (in Thai)